

Fridához. Ma tisztességes lakóház. Szürkén, igénytelenül, hétköznapian, mint a többi sok tízezer ház fővárosunkban.

(Budapest, 1989)²⁷

Egy polgár vallomásai

MÁRAI SÁNDOR

A mindennapos, higiénikus szükségletek céljaira két nyilvánosház is akadt a városban:²⁸ egy olcsóbb és közönségesebb a Bástya utcában s egy másik, finomabb, a „tishti”, földszintes ház a Fegyverház utcában, ahová a magasabb rangú hivatalnokok és a katonatisztek jártak. Az utcai szerelemnek e két zárt intézete között, végig az alacsony házakkal beépített Virág utcán, tucatjával működtek még magánvállalkozások, a szerelemnek afféle mozgó árusai. Kedélyes, nyájas földalatti szerelmi világ volt ez. A nőtlen aranyifjúság s persze nem ritkán a nős férfiak is, a katonatisztek, s néha nagy titokban, a helybeli rendház fiatalabb szerzetes tanárnövendékei is eljártak e házakba, melyek csaknem változatlanul maradtak meg a középkorból, s bevakolt ablakaikkal, örökké csukott kapuikkal, zöld és barna olajfestékkel csillogó-simára mázolt homlokzatukkal az idegennek is elárulták rendelkezésüket. Ezekbe a házakba „kávéház után” jártak a városbeli urak, a „szalon”-ban kedélyes terefere folyt éjfélután, a lányokat gyakran váltogatták a tulajdonosok. [...]

„Üzem” kettő dolgozott a házban: nappal az emeleten nyírta az ügyfeleket a bank, éjjel a földszinten kaszírnökkel, malacbandával fosztogatta a könnyelmű nyárspolgárokat egy kávéháznak keresztelt lebúj. A polgár mindkét üzemet természetesnek találta és eltűrte. Lakói, ez erkölcsi kérdésekben oly finnyás ítéletű családok, egyáltalán nem találták különösnek, hogy éjjel, mikor az erény horkol, a ház egyik földszinti helyiségében kán-

²⁷ A visszaemlékezés a 20. század első-második évtizedeinek emlékeit idézi meg.

²⁸ Értsd: Kassán.

kánt táncolnak. A „kávéház” oly keveset törődött a kávézó és újságot olvasó nappali vendégekkel, hogy napközben ki sem nyitott. Alkonyattal húzták csak fel redőnyeit, néhány bádogaszta állott a falak mellett, s a „büffé”-ben festett hajú s a kor ízlésének megfelelő, dús idomú hölgyek készítették a knikebájt²⁹ és a csáját. [...]

Ezt az éjjeli lebujt jórészt kupecsek, vásárosok, földbirtokosok s a környékről egy-egy görbe éjszakára berándult zsidó árendások látogatták. „Úriember” csak nagyon borosan mert ide beállítani, ilyenkor lehúzták a műintézet vasredőnyeit, s olyan házi mulatságot csaptak, mely felköltötte az alvókat is; de csodálatosképpen túrték ezt a rendzavarást, s a „kávéház” sokáig, éveken át működhetett a földszinti helyiségekben. A rendőrség akkor még nem avatkozott a polgárok dolgába; e negyvenezer lelket számláló városban például mindössze tizenöt rendőr ügyelt a polgári élet békéjére, tizenöt öreg, kövér Mihaszna András,³⁰ kiket gyermekkoromban személy szerint ismertem és nevükön szólítottam; a rendőrségi fogda egy olaszos vonalú, árkádos bejáratú, rozoga régi házban talált otthont, de jórészt üres volt, csak a megrögzött alkoholisták aludtak itt ki mámorukat, kiket egy koporsószerű, zöld viaszkosvászonnal borított tolókosziban szedtek össze reggelfel az utcáson a rendőrök. A prostitúciónak egyik finomabb és nyilván költségesebb válfaja volt az, amit házukbeli „kávéházban” éjszakáról éjszakára kimértek; megesett késelés is, egy éjjel női sikongásra ébredt fel a ház, gyermekek, felnőttek éjszakai kacabajkában kitódultak a folyosóra, s az udvaron Dókus úr, a házmester seprővel ütlegelt egy csizmás, macskabajsos s főként vérszomjas kupecet, aki tíz körömmel kapaszkodott egy szalmasárga hajú kávéházi alkalmazott nő kényelmesen megmarkolható, lágy testrészeibe. [...]

(Budapest, 1934. 37–38., 34–36.)

²⁹ Égetett szeszes ital, pálinka és nyers tojás sárgájának a keveréke.

³⁰ „Mihaszna András fővárosi m. k. rendőr”; szemléjét mindig a szállóigévé vált „mert rőndnek muszáj lennyi!” megállapítással fejezte be. Eredetileg a *Borsszem Jankó* című élclap állandó figurája, melyet Székely Ferenc 1882-ben teremtett meg. A különböző típusokat megjelenítő, visszatérő figurák száma a lapban 1890-re már 33-ra szaporodott, akiknek „alakját felváltva hurcolják végig a vidéki, sőt a fővárosi színpadokon is, mert „közös tulajdonná lettek, mint a népdal” – állapította meg Ágai Adolf. (*Borsszem Jankó*, 1890. január 12. 10.)